

Prisutnost predsjednika El Salvadora Nayiba Bukelea na društvenim mrežama

---

Šipušić, Silvio

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:364694>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Prijediplomski studij

Silvio Šipušić

Prisutnost predsjednika El Salvadora Nayiba Bukelea na društvenim
mrežama

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Lidija Kos-Stanišić

Zagreb,

kolovoz 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Kratka povijest i osnovne činjenice o El Salvadoru	4
2.1. Moderna povijest El Salvadora - građanski rat i poslijeratno razdoblje El Salvadora	4
2.2. Poslijeratno stanje u El Salvadoru od 1990-ih do danas - dominacija bandi.....	6
2.2.1 Pozadina članstva u bandama: socioekonomsko stanje pripadnika Salvadorskih bandi	7
2.3. Iskustvo i (ne)uspjeh prethodnih vlasti: od 1990-ih do Bukeleovog režima	8
2. Era Nayib Bukelea - miljenik nacije ili populistički autokrat?.....	10
3.1 Populistički pothvati Bukeleovog režima: borba protiv korupcije i modernizacija zemlje	11
3.2 Suočavanje režima s bandama i nasilje u Salvadoru	13
4. Imidž Nayiba Bukelea - “cool” milenijalac	14
5. Prisutnost, komunikacija i prezentacija Nayiba Bukelea na društvenim mrežama	15
5.1 Profil Nayiba Bukelea na društvenoj mreži X	15
5.2 TikTok profil i objave Nayiba Bukelea	17
5.3 Profil Nayiba Bukelea na Facebooku	19
5. Zaključak.....	21

1. Uvod

Od dolaska na vlast 2019. godine trenutni predsjednik El Salvadora Nayib Bukele uživa u političkim uspjesima još neviđenim u maloj srednjoameričkoj državi. Zvali ga milenijskim autokratom, populistom ili legitimnim vođom, jedno je jasno - njegova sposobnost mobilizacije širokog biračkog tijela El Salvadora, od lijevih do desnih, zavidljiv je pothvat svakom političaru, a kontroverznim odlukama i načinom prezentacije privukao je pažnju cijelog svijeta, posebice latinskoameričkih država koje se bore sa sličnim problemima poput korupcije, siromaštva i kriminala. Nezadovoljstvo neuspjehom prethodnih stranaka koje dominiraju političkom scenom El Salvadora od kraja građanskog rata 90-ih, FMLN i ARENA (*Alianza Republicana Nacionalista*), Bukele pobjeđuje na izborima ne jednom, nego čak dva puta, 2019. i 2024. godine, a njegova stranka *Nuevas Ideas* preuzima većinu u parlamentu 2021. godine. Smjenom sudaca Vrhovnog suda i postavljanjem svojih stranačkih podanika Bukele preuzima gotovo sve institucije države. Iako postoji negodovanje zbog agresivnih, nedemokratskih postupaka (Molinari, 2024) salvadorski birači izuzetno su zadovoljni Bukeleovom vladavinom s gotovo 90 posto stanovništva koje odobrava 43. godišnjeg predsjednika (Bergengruen, 2024). U ovom radu поближе ću opisati suvremenu povijest i politički sustav El Salvadora nakon građanskog rata, dominaciju bandi i kriminala kao i stanje nakon dolaska trenutnog predsjednika Nayiba Bukelea. Rad će se fokusirati na političko ophođenje Bukelea, izgradnja njegovog imidža te način na koji imidž pomaže u održavanju i potpori odlukama trenutnog predsjednika El Salvadora, kao i način prezentacije spomenutog imidža na društvenim mrežama.

2. Kratka povijest i osnovne činjenice o El Salvadoru

Za razumijevanje dolaska trenutnog predsjednika Nayib Bukelea na vlast važno je razumjeti kontekst suvremenog političkog i ekonomskog okoliša El Salvadora. El Salvador je najmanja država Srednje Amerike (enciklopedija.hr, 2024) te ima 6,314,167 stanovnika prema podacima iz 2021 godine (datacommons.org). El Salvador graniči s Hondurasom na sjeveru i istoku, Pacifikom na jugu te Guatemalom na sjeverozapadu. Pretežito ravan krajolik El Salvadora, posebice plodno tlo na južnoj obali države, stvorilo je ekonomiju usmjerenu na poljoprivredne djelatnosti s velikom ovisnošću o izvozu kave. Krajem 20. stoljeća vodeću ulogu preuzimaju tercijarne djelatnosti. Glavni grad je San Salvador (enciklopedija.hr, 2024).

Heterogeno stanovništvo pretkolonijalnog El Salvadora brojalo je mnoštvo autohtonih civilizacija. Najmnogoljudnija je civilizacija bila Pipil, čiji su gradovi i način života nalikovali meksičkim Mayama. Današnje stanovništvo El Salvadora većinski je etnički homogeno, nastalo miješanjem španjolskih doseljenika koji na tlo Salvadora stižu još u 16. stoljeću. s autohtonim stanovništvom (britannica.com, 2024). Gotovo devet desetina stanovništva čine mestici, tj. ljudi mješovitog autohtonog i europskog podrijetla. Ostatak stanovništva čine bijelci, s 12,7 posto stanovnika, kao i manji postotak autohtonih i crnačkih stanovnika. Službeni jezik El Salvadora je španjolski. Prema podacima iz 2023. godine gotovo 44 posto stanovništva rimokatoličke je vjeroispovijesti, otprilike 40 posto u protestanti (cia.gov, 2024), a 16,3 posto izjašnjavaju se kao ateisti (cia.gov, 2024).

2.1. Moderna povijest El Salvadora - građanski rat i poslijeratno razdoblje El Salvadora

Uzrok građanskog rata leži u nezadovoljstvu stanovnika s oligarhijskim političkim i ekonomskim sustavom u prijeratnom El Salvadoru, gdje je mala agrarna elita vojsci dala formalnu kontrolu nad vladom u zamjenu za prisilni rad na plantažama kave, pamuka i šećera (Stanley, 1996, cit. prema Green, Ball, 2019: 783). Cabarrus (1983, cit. prema ibid.) procjenjuje da oko 40% ruralnih obitelji u El Salvadoru 1975. godine nije posjedovalo nikakvu zemlju.

Od sredine 1960-ih do 1972. godine društvo El Salvadora doživjelo je razdoblje političke liberalizacije, uključujući sindikalizaciju i organiziranje seljaka. No, taj kratki period političke

otvorenosti ponovno je zatvoren 1972. godine kada vojska poništava izbore na kojima je za predsjednika izabran José Napoleón Duarte, civilni član Kršćansko-demokratske stranke i zagovornik reformi. Sve do sredine 1970-ih, u reformskim pokretima El Salvadora postojale su značajne napetosti oko mogućnosti mirnih reformi i političkog naspram vojnog organiziranja. Nasilna represija vlasti krajem 70-ih godina uništila je umjerenu, reformističku ljevicu te dovela do osnivanja pobunjenička organizacije FMLN 1980. godine (Green i Ball, 2019: 784).

Dana 10. siječnja 1981. godine, FMLN pokreće tzv. "posljednju ofenzivu". Vodstvo FMLN-a pogrešno je procijenilo da će nagla demonstracija sile potaknuti masovnu pobunu, a neuspješna revolucija pretvorila se u dvanaestogodišnji sukob. Državne snage i njihovi neformalni saveznici počinili su većinu nasilja nad civilima, pretvarajući mnoge dotadašnje saveznike države u pristaše FMLN-a. Ipak, salvadorska vojska imala je moćne saveznike izvan zemlje: Američka administracija Ronalda Reagana smatrala je El Salvador ključnim bojištem Hladnog rata te je na vojnu obuku, financiranje i opremu potrošila milijarde dolara (Bacevich i dr., 1988; Schwarz 1991, cit. prema ibid.). FMLN je do 1982.–1983. kontrolirao više od trećine teritorija zemlje, kada su ga zračni napadi iz američkih helikoptera prisilili da napusti konvencionalne taktike i vrati se gerilskom ratovanju (Green i Ball, 2019: 784).

Građanski rat u El Salvadoru bio je jedan od najrazornijih sukoba u modernoj povijesti Latinske Amerike. Sukob pobunjenika, koji će nakon rata formirati legitimnu stranku FMLN, i vlade El Salvadora odnio je živote 75.000 civila te tisuća vojnika i pobunjenika u zemlji koja je tada imala ukupno pet milijuna stanovnika. Gotovo milijun ljudi bilo je prisiljeno napustiti El Salvador i pronaći utočište u drugim državama Srednje Amerike, Meksiku, SAD-u i ostalim zemljama. Pregovori posredovani UN-om između vlade predsjednika Alfreda Cristianija i FMLN-a završili su sukob 1992. godine i otvorili put prema jedinom dugotrajnom demokratskom razdoblju u povijesti El Salvadora (M. Chavez, 2015: 1784).

Građanski rat u El Salvadoru, koji je trajao od 1980 do 1992. godine ostavio je dalekosežne i dugotrajne posljedice na društvo te države, posebice vezano uz dvije najutjecajnije bande El Salvadora: "Mara Salvatrucha" (tzv. MS-13) te Barrio 18, od kojih se potonja grana na "Revolucionare" te "Južnjake" (Wolf 2011; Seelke 2009; Savenije 2009b; Cruz 2014, cit. prema Cruz, Fonseca i Director, 2017: 17). Slab proces demokratizacije ostavio je El Salvador

nespremnim za osiguravanje društvene i ekonomske jednakosti kao i suočavanje s kriminalnim aktivnostima koje su i nakon rata bile široko prostranjene. Bivši gerilci koji se nisu uklopili u poslijeratno društvo nastavili su s kriminalnim aktivnostima te se pridružuju novopridošlim deportiranim članovima bandi iz SAD-a (Kos-Stanišić, 2012: Nekadašnje oružane grupe postaju pomno organizirane kriminalne zajednice, a njihovi prijašnji ciljevi osiguravanja vlastite političke moći nestali su nakon rata, a na njihovo mjesto dolazi isključivo financijski dobitak (Kos-Stanišić, 2013: 90).

2.2. Poslijeratno stanje u El Salvadoru od 1990-ih do danas - dominacija bandi

Tijekom građanskog rata mnoštvo obitelji imigrirale su u SAD kako bi pobjegle od sukoba u El Salvadoru (Boerman, 2007. i Logan, 2009, cit. prema Rosen, J. D., Cutrona, S., & Lindquist, K., 2023: 175-176). Salvadorska omladina koja je živjela u Kaliforniji imala je poteškoća s integracijom u društvu jer mnogi nisu govorili engleski (Brenneman, 2011.; Grascia, 2004.; Ward, 2013., cit. prema ibid.) te su bande poput MS-13 marginaliziranim Salvadorcima pružale sigurnost i osjećaj pripadnosti (Cruz, 2010. i Ward, 2013., cit. prema ibid.).

Spomenute bande svoj su rad započele u Sjedinjenim Američkim Državama te su nastale udruživanjem siromašne mladeži meksičkog i salvadorskog podrijetla (Moore et al. 1978; Franco 2008; Vigil 1988, cit. prema ibid.), a eskalacija nasilja u Los Angelesu, gradu u kojemu su te bande djelovale potaknuli su deportaciju imigranata bez važećih dokumenata u matične države, čak i ako tamo nikada nisu živjeli. Time se utjecaj tih bandi proširio diljem Srednje Amerike, uključujući i u poslijeratnom El Salvadoru gdje članovi bandi nastavljaju s radom u svojim matičnim državama (Wolf 2011; Seelke 2015; Wallace 2000; Cruz 2013, cit. prema ibid.). Tzv. *manerosi* slabo su poznavali španjolski jezik te dovode kulturne i jezične obrasce, kao i način oblačenja specifičan kulturi SAD-a na tlo El Salvadora, a njihov "stil" preuzimaju i već postojeće bande (Kos-Stanišić, 2012: 35). Podaci policije iz 2015. govore o gotovo 35 tisuća *pandillerosa*, a pretpostavlja se da dodatnih 500 tisuća ima određeni stupanj povezanosti s bandama, npr. članovi obitelji i simpatizeri (Martínez-Reyes i Navarro-Pérez, 2019: 4-5, cit. prema Stelmach, 2021: 68).

Današnje *mare* uvelike se razlikuju od onih nastalih ranih 90-ih godina. Počinju im se pridruživati i nekadašnji ratnici, a primarna zadaća postaje im osiguravanje protoka pošiljka kokaina. Nove *mare* više nisu nezavisne bande, već služe kao produžena ruka meksičkim narkokartelima: tzv. transportisti. Njihova uloga u lancu krijumčarenja obuhvaća poznavanje najefikasnijih pravaca za prijevoz ilegalne robe, krađa automobila, podmićivanje političara kao i ubojstva (Kos-Stanišić, 2013: 91). Nasilje prelazi iz granica kvartovskih na nacionalnu razinu, a konačna je kulminacija transnacionalni utjecaj *maras* čime njihovo djelovanje postaje prijetnja ne samo vlastima El Salvadora, već i ostalim državama unutar kojih djeluju (M. Cruz, 2009, cit. prema Kos-Stanišić, 2012: 35-36). S vremenom njihove kriminalne aktivnosti ne služe isključivo preživljavanju njihovih članova upravo jer bavljenje kriminalnim poslovima postaje ekonomski isplativo. Posebno je lukrativno reketarenje: dok se imućniji građani mogu osigurati privatnim zaštitarima, siromašniji, posebice vozači i kondukteri autobusa, prisiljeni su trpjeti nasilje i prijetnje smrću ako odbiju surađivati. Aktivnosti krijumčarenja meksički karteli plaćali su oružjem i automobilima, što može objasniti dio nasilja, upravo jer se *mare* počinju boriti za kontrolu tržišta droge unutar El Salvadora. Uloga transportista postaje sve značajnija nakon zatvaranja karipskog koridora, nakon čega gotovo devet od deset pošiljaka kokaina prolazi srednjoameričkim zemljama 2011. godine, naspram 42 posto samo pet godina prije (Kos-Stanišić, 2012: 35-36).

2.2.1 Pozadina članstva u bandama: socioekonomsko stanje pripadnika Salvadorskih bandi

Siromaštvo, kao i ograničeni pristup obrazovanju i zaposlenju povezan je s članstvom u bandama. U Salvadoru gotovo 25 posto mladih u dobi od 15 do 24 godine ne studira niti radi, a u ovoj skupini otprilike jedan od deset mladića i četiri od deset djevojaka spadaju u tu kategoriju (De Hoyos Navarro i sur. 2016, cit. prema Cruz, Fonseca i Director, 2017: 20).

Društvo El Salvadora značajno je prekrnjeno nakon dugotrajnog građanskog rata; masovne migracije i gubitak mnogih muških članova obitelji tijekom rata doveli su do raspada obitelji i zajednica, što je pogodilo cijelu generaciju mladih Salvadoraca (Farias 1991; Menjivar 2006; Stanley 2010; Montgomery 1995b, 1995a; De Cesare 1998, cit. prema *ibid.*). Većina članova bandi dolazi iz razorenih ili nepotpunih obitelji. U anketi Cruz, Fonseca i Director članovi bandi ispitani

su o svojim životnim uvjetima prije uhićenja, kao i s kime trenutno žive: samo 21 posto navelo da živi s roditeljima ili očuhom/maćehom, dok je oko 33 posto živjelo sa supružnikom ili partnerom. To znači da je nešto više od pola anketiranih članova bandi živjelo u nepotpunom kućanstvu. Nedostatak stabilne obiteljske situacije potencijalno može navesti mlade Salvadorece da obiteljsku strukturu traže u bandama (2017: 20). Još jedna česta tema povezana s članstvom u bandama je rano roditeljstvo. Prijelaz u odraslu dob prije vremena može natjerati tinejdžere da rano napuste školu, što im kasnije smanjuje šanse za pronalazak stabilnog zaposlenja (Thornberry, 2003, De Hoyos Navarro, Popova i sur. 2016, cit. prema ibid.).

2.3. Iskustvo i (ne)uspjeh prethodnih vlasti: od 1990-ih do Bukeleovog režima

Razne vlade nakon završetka građanskog rata usvojile su nove politike za učvršćivanje ekonomske i političke stabilnosti Salvadora, kao i stroge strategije za suzbijanje nasilja i bandi. To su razdoblje obilježili desničarski predsjednici iz stranke ARENA provodeći demokratizaciju političkog sustava, kao i transformaciju ekonomiju neoliberalnim politikama potpomognute čvrstim partnerstvom sa SAD-om. Predsjednik Francisco Flores (1999–2004) iz ARENE napravio je konkretne pomake ekonomskim partnerstvom CAFTA-DR¹ sa SAD-om, kao i sve veće investicije: gradnja stambenih objekata, hotela i razvoja turizma. Unatoč napretku, problem nasilja i bandi sve je više prisutan, što potiče Floresa na usvajanje politike “mano dura” ili čvrsta ruka. Sličan, još stroži odnos prema bandama donosi njegov sljedbenik Antonio Saca (2004-2009). “Super mano dura,” nalik politikama pojačane represije diljem Latinske Amerike obilježilo je povećanje policijskih ovlasti, kao i resursa usmjerenih na suzbijanje nasilja diljem zemlje (White, 2008: 112-114).

---

¹ Sporazum slobodne trgovine CAFTA-DR obuhvaća SAD, Kostariku, El Salvador, Gvatemalu, Honduras, Nikaragvu i Dominikansku Republiku. Sporazum ima namjeru pojačati trgovinske veze smanjenjem tarifa i osiguravanjem slobodnijeg protoka robe među državama potpisnicama, olakšati i povećati investicije, kao i pojačati prosperitet i stabilnost u državama. CAFTA-DR promiče radnička prava i prilike za radnike kroz transparentnost i ostvarenje zajamčenih prava sukladno zakonu država potpisnica sporazuma (ustr.gov).

Ove su strategije uključivale pretres i uhićenje mladih povezanih s bandama. Kritičari tvrde da su zatvori postali poput rotirajućih vrata, jer su mnogi od tih mladih više puta bili uhićivani (Cruz, 2010, cit. prema Rosen, Cutrona i Lindquist, 2023: 180). Upravo zatvori postaju mjesta u kojima se dodatno ojačavaju sposobnosti i organiziranost bandi: s obzirom na to da su članovi bandi bili u odvojenim pritvorima kako bi se izbjeglo nasilje bande dodatno učvršćuju vlastite komunikacijske kanale, kako unutar tako i van zatvora. Zatvori time postaju upravno središte *mara* iz kojih dolaze naredbe za članove bandi van zatvora (Kos-Stanišić, 2012: 35). Stroge mjere bile su potaknute javnim zahtjevom za akcijom protiv kriminala i nasilja: prema istraživanju LAPOP iz 2006. oko 42 posto stanovništva podržavalo je neku vrstu "mano dura" politike. Političari su, zauzvrat, dobivali podršku birača zagovarajući zakon i red u obilju nasilja i bezvlađa (Jutersonke i sur., 2009; Wade, 2019; Wolf, 2017, cit. prema ibid.).

Međutim, ovakav pristup borbi protiv kriminala nije bio isključivo rezerviran za konzervativnu stranku ARENA. Mauricio Funes (2009-2014) iz FMLN-a također je zadržao ovu strategiju, unatoč svojoj političkoj pripadnosti (Wade, 2019, cit. prema ibid.: 181). Usprkos nekadašnjoj pripadnosti bivšim gerilskim pokretima otpora predsjednik Funes nastavio je politiku čvrste šake, što je dovelo do povećanja zatvorske populacije u El Salvadoru s oko 20.000 zatvorenika u 2008. na oko 28.000 u 2014. (ICPR, 2020, cit. prema ibid.). Ovaj trend ukazuje na to da su represivne strategije borbe protiv kriminala postale pitanje koje podržavaju svi, bez obzira na političku ideologiju i stranačku pripadnost. Godine 2015. Vrhovni sud El Salvadora članove bande započinje klasificirati kao teroriste, što je konzervativnom predsjedniku Sánchezu Ceréna (2014-2019) omogućilo opravdanje strogih mjera u borbi protiv kriminala. Policija je nastavila uhićivati članove bandi, s ovlastima da ih optuži za nezakonito udruživanje. Ova je politika imala značajan utjecaj s obzirom na to da više od 450.000 ljudi u Salvadoru ima veze s bandama (Bargent, 2013, cit. prema ibid.). Nije ni izostalo uhićenje mladih u kvartovima bandi čak i ako s njima nisu ni povezani, kao i uhićenja zbog prijateljstava s članovima bandi ili zbog toga što su označeni kao "teroristi" (Rosen & Cruz, 2018; Wolf, 2012a, cit. prema ibid.).

Osim kriminala, vlasti su se neuspješno suočavale s problemom neimaštine, a korupcijski skandali dodatno su pojačali atmosferu nepovjerenja: bivši predsjednici i članovi ARENA-e Flores i Saca prisvajali su državna sredstva. Flores je preminuo 2016. godine dok je bio u kućnom pritvoru zbog pronevjere strane pomoći. Nakon što je priznao krivnju, lokalni sud je Saca izrekao kaznu od 10

godina zatvora zbog nezakonitog prisvajanja 300 milijuna američkih dolara. Predsjednik Mauricio Funes (2009–2014) iz FMLN-a pronevjerio je više od 350 milijuna dolara te pobjegao u Nikaragvu (Watts, 2015, cit. prema Perelló i Navia, 2022: 271).

Nakon tri desetljeća vladavine ARENE i FMLN većina Salvadoraca smatra da je njihov politički sustav korumpiran i neučinkovit. Zbog tih neuspjeha birači su postali razočarani svojim političkim sustavom: do 2018. godine, godinu dana prije Bukeleovog dolaska na predsjedničku funkciju, 78 posto Salvadoraca kazalo je da političke stranke u zemlji ne predstavljaju njihove interese. Manje od 9 posto smatralo je da se situacija u zemlji poboljšava, a 62 posto smatralo je da su izbori gubitak vremena. Gotovo polovica nije prihvatila tvrdnju da je demokracija bolja od bilo kojeg drugog oblika vlasti (Cañas, 2018, cit. prema Meléndez-Sánchez, 2021: 20).

2. Era Nayib Bukelea - miljenik nacije ili populistički autokrat?

Još od 2015. godine El Salvador bilježi jednu od najvećih stopa nasilja, sa 103 ubojstava po glavi stanovnika (Brigida, 2021., cit. prema Rosen, Cutrona i Lindquist, 2023: 175-176). Visoka stopa kriminala jednim dijelom dovela do pobjede Nayiba Bukelea na predsjedničkim izborima 2019. godine. Godine 2019. Bukele objavljuje kandidaturu za predsjednika s platformom protiv etabiliranih političkih opcija. Njegova platforma iskoristila je nezadovoljstvo građana i obećala novi početak, pritom osvojivši više od 53 posto glasova s 21 postotnim bodom ispred svog najbližeg suparnika. Novoizabrani Bukele iskoristio je svoju ogromnu javnu podršku, koja je prema anketama iz 2021. iznosila više od 86 posto, za konsolidaciju vlasti nauštrb demokratskih institucija El Salvadora (Segura, 2021, cit. prema *ibid.*). Kao i drugi kandidati poslijeratnog El Salvadora Bukele je obećao da će se boriti protiv kriminalnih organizacija, a taktike suočavanja s kriminalom nisu isključivale izvansudska ubojstva, mučenje osumnjičenih članova bandi, masovno zatvaranje i snažniju militarizaciju domaće sigurnosne politike El Salvadora (HRW, 2020.; WOLA, 2020, cit. prema *ibid.*)

Tijekom prve dvije godine na vlasti, između 2019. i 2021., vlast zakonodavno tijelo većinski je pripadalo strankama ARENA i FMLN . U veljači 2020. sazvaio je hitnu sjednicu kako bi dobio

odobrenje za zajam za financiranje borbe protiv bandi, ali su zastupnici stranaka ARENA i FMLN odbili sudjelovati, ostavljajući parlament bez kvoruma. Nakon toga neočekivano je ušao u parlament s vojnicima te mu je kontrola nad parlamentom omogućila usvajanje niza kontroverznih zakona poput "zakona o cenzuri" ograničavajući slobodu medija o izvještavanju o bandama, kao i zakon koji je ugrozio neovisnost pravosuđa dopuštajući smjenu sudaca i tužitelja starijih od 60 godina (Molinari, 2024: 38).

Dana 28. veljače 2021., stranka *Nuevas Ideas* koju je 2017. godine osnovao i koju vodi predsjednik Nayib Bukele, pobijedila je na parlamentarnim izborima u El Salvadoru. Bukeleova stranka osvojila je 66,5 posto glasova i 56 od 84 mjesta u zakonodavnom tijelu. S druge strane, dvije stranke koje su dominirale salvadorskom politikom od ranih 1990-ih: desničarska ARENA ~~s desna~~ i ljevičarski FMLN osvojile su ukupno samo 19 mjesta. Ubrzo nakon dolaska njegove stranke na vlast njegovi zakonodavni saveznici smijenili su neovisnog glavnog državnog odvjetnika i suce Ustavnog suda, najvišeg suda u Salvadoru. Sljedećeg jutra nakon izbora zakonodavno tijelo imenovalo je novi kadar vjeran Bukeleu na pozicije odvjetnika i sudaca. U roku jednog dana Bukele je iskoristio svoju zakonodavnu većinu kako bi neutralizirao pravosudnu granu (Meléndez-Sánchez, 2021: 19).

Spomenuta većina u pravosudnoj vlasti omogućila je Bukeleu i drugi predsjednički mandat, unatoč činjenici da ustav Salvadora zabranjuje ponovni izbor predsjednika jer su novoizabrani suci potom presudili da se Bukele može ponovno kandidirati za predsjednika ako odstupi pet mjeseci prije izbora 2024. godine. Točno pet mjeseci prije izbora Bukele daje ostavku s dužnosti predsjednika te ponovo dolazi na vlast nakon izbora u svibnju 2024. (elfaro.net, cit. prema McQuade, 2024: 26).

3.1 Populistički pothvati Bukeleovog režima: borba protiv korupcije i modernizacija zemlje

Populizam je specifičan stil komunikacije ili retorike koji ima nekoliko ključnih karakteristika, (Block i Negrine, 2017; Bracciale i Martella, 2017; Norris i Inglehart, 2019), jedna od kojih se odnosi na jednostavan antagonistički govor koji dijeli društvo na dvije homogene i suprotstavljene skupine – “čisti narod” nasuprot “korumpiranoj eliti” (Mudde, 2004: 543, Block, 2013, cit. prema Salas i Siles: 582). Populistička komunikacija u centar stavlja svoje vođe koji se prikazuju kao

karizmatične i mesijanske figure (Siles et al., 2021, cit. prema ibid.). Populisti često dijele detalje iz svojih privatnih života, koriste emotivan jezik i naglašavaju specifične kulturne vrijednosti. Populistički političari traže kolektivnu snagu i sigurnost zbog dominacije straha nad nadom, tjeskobe nad samopouzdanjem i tame nad svjetlom. Prema ovim autorima, upravo su "kulturni ratovi," promjene životnih uvjeta stanovništva i ekonomska nestabilnost neki od razloga nedavnog uspona populizma širom svijeta (Norris i Inglehart, 2019: 8, cit. prema ibid.).

Tijekom svojih predsjedničkih mandata Bukele je jasno pokazao djelovanje u duhu populizma, bilo kroz političke odluke sve do populističkog načina komunikacije. Predsjednička kampanja Bukelea prožeta je obilnim kritikama bivših vladajućih stanaka i političkih elita, sa sloganima poput "Ima dovoljno novca kad ga nitko ne krade" (The Guardian, 2019, cit. prema Nilsson, 2022: 23). Izvještaji Freedom Housea iz 2021 i 2022. godine upozoravaju na korupciju i netransparentnost Bukeleovog režima; dolaskom na vlast kazneno goni nekadašnje članove vlasti pretresom opozicijskih ureda stranaka ARENA i FMLNa, koje su mnogi smatrali pokušajem ušutkavanja opozicije. Iako službeno naglašava borbu protiv korupcije, međunarodna zajednica je skeptična prema njegovim naporima navodeći povlačenje članstva iz CICIES-a, međunarodne komisije za borbu protiv korupcije. Dolaskom Bukelea na vlast raste osjećaj degradacije uloge civilnog društva. U 2021. godini, stranka *Nuevas Ideas*, koja uživa u većini u zakonodavnoj skupštini, osnovala je komisiju za ispitivanje financiranja nevladinih organizacija, što su mnogi kritičari vidjeli kao mogući korak prema strožoj državnoj kontroli civilnog društva. Iako civilno društvo i dalje funkcionira kao prije, novinari su suočeni s autocenzurom zbog straha od uznemiravanja ili nasilja prilikom izvještavanja o bandama ili korupcijskim aferama. Dodatni izazovi uključuju društvene mreže, koncentraciju vlasništva nad medijima i širenje lažnih vijesti (cit. prema ibid.).

Predsjednik Bukele nastoji i modernizirati ekonomiju i stvoriti imidž tehnološkog napretka Salvadora donijevši tzv. "Zakon o Bitcoinu" kojim se kripto-valuta Bitcoin ozakonjuje kao sredstva plaćanja u državi (Ley Bitcoin, 2021, cit. prema Brunazzi, 2022: 10). Korištenje kripto-valute nema ograničenja prema vrsti transakcije ili vrsti korisnika te svi ekonomski subjekti moraju prihvatiti plaćanje u američkim dolarima i Bitcoinima. Omogućeno je i plaćanje poreza Bitcoinom, a država je također stvorila aplikaciju "Chivo Wallet", digitalnog novčanika za plaćanje Bitcoinom te postavila preko 200 bankomata za razmjenu Bitcoina i dolara (AFP, 2021, cit. prema ibid.: 11).

Javnost je podijeljena oko zakona: 7 od 10 Salvadoraca želi ukidanje zakona (Labrador, Guzmán, Cáceres, & Nóchez, 2021, cit. prema *ibid.*), dok 9 od 10 navodi da nisu adekvatno informirani o Bitcoinu. Oko 80 posto ispitanika nije zainteresirano za preuzimanje aplikacije "Chivo Wallet", a mnogi se boje porasta cijena osnovnih dobara (Instituto Universitario de Opinión Pública, 2021, cit. prema *ibid.*: 11). Upravo zbog kontroverznog zakona Bukele bilježi privremeni blagi pad potpore (AFP, 2021, cit. prema *ibid.*), ali i brzi oporavak s više od 92 posto potpore građana prema Gallupovoj anketi iz svibnja 2024. godine (x.com, 2024).

3.2 Suočavanje režima s bandama i nasilje u Salvadoru

Pod vodstvom Nayiba Bukelea El Salvador više nije najopasnija država na svijetu. Broj ubojstava pao je s 18 dnevno u 2015. godini (Wolf, 2021: 67, cit. prema Stelmach: 2021: 79) na 2,4 u 2023. godini (Giles, 2024), iako je pouzdano mjerenje razine nasilja otežano jer su policija i državno odvjetništvo prestali objavljivati podatke o broju ubojstava (Wolf, 2021: 67, cit. prema Stelmach: 2021: 79).

“... tijekom vladavine Bukelea vlada je umanjila broj ubojstava za čak 47 posto. U svibnju 2021. Bukeleova vlada službeno je počela mijenjati način na koji broji ubojstva. Mesa Técnica, međuagencijski okrugli stol koji tabelarno prikazuje ubojstva, počeo je isključivati otkrića tajnih ili neobilježenih grobova iz svojih brojanja. U zemlji razorenoj 12-godišnjim građanskim ratom koji je završio 1990-ih, otkrića masovnih grobnica i neidentificiranih ljudskih ostataka prečesta su pojava, a sve dok je vlada bilježila podatke o ubojstvima, te su smrti uključene” (Giles, 2024).

Prema anketama 72 posto Salvadoraca vjeruje da su Bukeleove politike doprinijele smanjenju stope kriminala (Wolf, 2021: 68, cit. prema *ibid.*). Međutim, ankete u općinama uključenima u plan ne potvrđuju ove podatke: u nekim općinama nije došlo do smanjenja broja ubojstava. Uz to El Salvador također bilježi nestabilnost stopa nasilja tijekom godine, s danima bez ijednog ubojstva nakon kojih slijedi nagli porast, poput drugog vikenda u travnju 2021. kada su počinjena 77 ubojstva (Human Rights Watch, 2020, cit. prema *ibid.*).

4. Imidž Nayiba Bukelea - “cool” milenijalac

Kako bi približio svoj lik i djelo biračima Bukele gradi imidž “cool” milenijalca. Bukele preferira da ga se oslovljava njegovim imenom Nayib, a odjevni stil unosi svježinu u prezentaciji, naglašavajući razliku mladog, ambicioznog i karizmatičnog vođe naspram ustaljenih i staromodnih elita. Poznat je po nošenju uskih traperica, kožnih jakni, šarenih čarapa i šilterice, a frizura, oblikovana brada i sunčane naočale stvorile su izgled prepoznatljiv svim Salvadorcima. Samoprozvani „najcool predsjednik na svijetu” na mrežama dijeli memove, komentira sport, popularnu kulturu i videoigre (Meléndez-Sánchez, 2021: 21-23). Prilikom predsjedničke kampanje 2019. godine Bukele je odlučio ne sudjelovati ni na jednoj debati, a svoje je političke ideje iznosio većinski preko društvenih mreža, ističući izravnu komunikaciju s biračkim tijelom (McQuade, 2024: 30).

Tijekom prve i druge predsjedničke kampanje Bukele uspio je mobilizirati sve frakcije birača kroz anti establišmentsku komunikaciju. Svojom mladenačkom slikom Bukele je nadmudrio političke elite zaobilazeći tradicionalno stranačko organiziranje. Unatoč izbacivanju iz bivše stranke FMLN-a, čime mu je uskraćena potpora već prepoznatljive stranačke organizacije, njegova dobro organizirana online kampanja pomogla mu je da dosegne i okupi birače. Lišenost povezanošću s, prema mišljenju salvadorskih birača, već dugo neefikasnim političkim opcijama omogućila mu je visoku političku mobilizaciju unatoč anketi iz 2018. u kojima je gotovo 70 posto birača izjavilo da nisu zainteresirani za politiku. Bukele uživa i u velikoj potpori mladih birača; u predizbornom panelu 2019. 54 posto mladih između 18 i 29 godina izjavilo je da će podržati Bukelea na izborima te godine. Bukeleova osobna marka privukla je i umjerene birače koji podržavaju promjene, ali se boje ekstremizma. Iako su Salvadorci općenito nezadovoljni svojim političkim sustavom, većina se ideološki identificira kao centristi. Bukele je smanjio rizik otuđenja umjerenih birača svojim autoritarnim i populističkim porukama, balansirajući ih sa svojom retorikom uglađenosti i profinjenosti (Meléndez-Sánchez, 2021: 23).

5. Prisutnost, komunikacija i prezentacija Nayiba Bukelea na društvenim mrežama

Prema podacima Statista iz 2021. godine 62,88 posto stanovnika El Salvadora koristi Internet, u usporedbi s 54,6 posto korisnika u 2020. godini. Broj korisnika Interneta, iako u porastu, i dalje zaostaje za ostalim latinskoameričkim državama (statista.com, 2021), a isto vrijedi i za mobilne “4G” telekomunikacije čija je usluga sporija i manje dostupna. Najviše korištene društvene mreže prema podacima iz srpnja 2024. su Facebook, sa 61 posto udjela korisnika, a zatim Instagram sa 16 posto te Pinterest na trećem mjestu. Četvrto mjesto zauzima X, s 5 posto udjela. (statcounter.com, 2024).

Nayib Bukele prisutan je na različitim društvenim mrežama poput Facebooka i TikTok-a, a mreža koja ima najveći odjek u svrhu političke komunikacije je X, prije poznat kao Twitter. U kolovozu 2024. Bukele je imao 7,3 milijuna pratitelja na Facebook profilu (facebook.com, 2024), 8,3 milijuna pratitelja na TikToku (tiktok.com, 2024) te 6,3 milijuna pratitelja na X profilu (x.com, 2024). Spomenuti imidž Bukele gradi na društvenim mrežama kroz četiri konkretne kategorije sadržaja koje objavljuje: “mladi, slavni političar” “legitimni spasitelj-diktator”, “Bitcoin CEO” te “voljeni obiteljski čovjek.” (Maes, 2022: 22).

5.1 Profil Nayiba Bukelea na društvenoj mreži X

Fokusiramo li se na X račun, analiza računa @nayibbukele autorice Navas (2019) trenutnog predsjednika El Salvadora u razdoblju od 16. svibnja do 19. svibnja 2019. provedena je iz mješovite, kvalitativne i kvantitativne perspektive, koja ima dva nivoa dubine: jedan deskriptivan, koji se odnosi na morfologiju korištenja računa, a drugi analitički. Istraživanje se usredotočuje na izvorne objave, tj. samo na one koje je započeo proučavani račun i isključuje spominjanja, tj. objave koje su započele treće osobe, a povezane su s računom Nayiba Bukelea. Tijekom analize prikupljeno je gotovo 3200 tvitova. Objave su analizirane koji se sastoji od 16 indikatora i 70 podindikatora raspoređenih u pet odabranih kategorija: tko (Aktivnost), govori što (Sadržaj), kome

(Razgovor i Popularnost), na kojem kanalu (Twitter) i s kojim učincima (Utjecaj) (Navas, 2019: 543-544).

Račun predsjednika pokazao je visoku aktivnost, jer objavljuje prosječno 50 tvitova dnevno. Od 3.188 prikupljenih tvitova, 10 posto objava su novi izvorni tvitovi, 3 posto izvorni odgovori; a 87 posto objava retvitovi, što znači da račun većinski dijeli tvitove drugih nego proizvodi originalan sadržaj. Račun pokazuje tematsku širinu: 55 posto objava na Twitteru je o politici, zatim slijedi kategorija Sigurnost s 26 posto objava, Međunarodni odnosi s 8 posto, a Društvo pokriva 6 posto tvitova. Povremene su i humoristične objave: autorica navodi primjer sudjelovanja u viralnom izazovu kako će izgledati kad bude star, kao i najavu da će postati otac. Sadržaj njegovih tvitova većinski je neformalnog karaktera te se kroz humor nastoji povezati s mladom publikom. Najveći broj objava služi u korist samopromocije političkih aktivnosti Bukelea i suradnika; takav je sadržaj prisutan u gotovo 40 posto svih tvitova (ibid.).

Druga prepoznatljiva karakteristika sadržaja objavljenog na profilu Nayiba Bukelea su naredbe koje daje kao predsjednik države. Nayib Bukele je poznat prema objavama s izrazom "Se le ordena que" ("Naređuje vam se da") (Navas, 2019, 545, Ruiz-Alba i Mancinas-Chávez, 2020: 268) nakon kojeg slijedi zapovijed upućena ministrima ili bliskim suradnicima, zapovijedi na koje suradnici zatim odgovaraju i izvještavaju o rezultatima. Ovakva strategija komuniciranja najviše je korištena za razrješenje zaposlenika javnog sektora povezanih s prethodnom vladom popraćeno dodatnim objavama koje izvještavaju o uštedi koja bi se mogla postići otkazima (Ruiz-Alba i Mancinas-Chávez, 2020: 268-269). Navas navodi primjer razrješenja više od 30 službenika koji su bili povezani s njegovim prethodnikom Salvadorom Sánchezom ili sa strankom FMLN putem X objave. Putem društvene mreže Bukele je također otpustio više od 400 radnika iz pet tajništva koje navodi kao nepotrebne, kao i ukidanje pet tajništva iz predsjedništva 2. lipnja 2019. godine, što je rezultiralo otkazivanjem 600 radnih mjesta u vladi (Navas, 2020: 545).

Tajnica za komunikacije predsjedništva Sofía Medina objasnila je da je ovakav pristup pokazatelj efikasnosti vlade: Bukele tvrdi da nije potrebno sazivati sastanke kada se odluka može donijeti u sekundi putem društvenih mreža. Medina priznaje da takva praksa nije "uobičajena", ali brani "djelotvornost" kao i "transparentnost" takvih postupaka upravo jer time "javnost zna sve što se događa" (Medina, 2019, cit. prema Ruiz-Alba i Mancinas-Chávez, 2020: 269).

Društvena mreža X tek je četvrta mreža prema statistikama najposjećenijih društvenih mreža u El Salvadoru (statcounter.com, 2024). Unatoč tomu što samo desetina stanovnika Salvadora ima otvoreni X račun, X je neizostavan alat za političku komunikaciju upravo jer pruža mogućnost razmjene informacija i dijalog sa stanovnicima i korisnicima X-a unutar Salvadora te omogućuje komunikaciju s korisnicima koji nisu državljani El Salvadora. Unatoč manjem broju korisnika informacije koje kruže X-om reproduciraju se i u stvarnom svijetu, npr. u tisku i time dosežu ljude koji ne koriste društvenu mrežu (Ruada, 2019, cit. prema Brunazzi, 2022: 15).

Svi tvitovi računa @nayibbukele primaju barem jedan retvit, što znači da račun ima vrlo visoku stopu viralnosti, tj. lako povećava svoj doseg. U razdoblju istraživanja zabilježeno je 565.226 retvitova i stopu amplifikacije od 177, što znači da svaki tvit generira u prosjeku 177 retvitova. U istom razdoblju račun @nayibbukele imao je 4.776.307 favorita, a prosjek favorita po objavi iznosi 1.498. Teorija participativne nejednakosti Jakoba Nielsena (2006, cit. prema Navas, 2020: 546) navodi da 90 posto članova virtualne zajednice samo promatra (čita, ali ne doprinosi), 9 posto povremeno doprinosi i samo 1 posto aktivno sudjeluje i doprinosi većini sadržaja; na temelju toga, uobičajena interakcija korisnika društvenih mreža s profilima je 1 posto od ukupnog broja sljedbenika. Usporedimo li statistiku profila Bukelea s teorijom participativne nejednakosti stope pokazuju da račun ima visoku razinu favorita (preko 1 posto), ali i manji broj retvitova (ispod 1 posto) (Navas, 2020: 546).

5.2 TikTok profil i objave Nayiba Bukelea

Za razliku od dužnosnika iz SAD-a i Europe, koji izbjegavaju koristiti TikTok zbog mogućih poveznica s kineskim vlastima, korištenje društvene mreže TikTok za političku promidžbu i komunikaciju trend je svojevrstan latinskoameričkim državama: šest od deset najpopularnijih političkih lidera na TikToku dolaze iz država Srednje ili Južne Amerike (Bergengruen, 2024). Jedan od tih lidera je i Nayib Bukele koji je u četiri godine uspio korištenja platforme prikupiti gotovo 8.5 milijuna pratitelja i 73.7 milijuna sviđanja objava (tiktok.com, 2024).

“Četrdesetogodišnji predsjednik prvi put je počeo koristiti TikTok u rujnu 2020. godine s dvije scene videa svoje povorke automobila kako prolazi autocestom i snimke njegove

kćeri Layle koja se sretno smjestila u dječjoj sjedalici unutra. Njegov račun koristi različite značajke uređivanja na TikToku za kratke priče, uključujući trendovske hashtagove i popularne zvukove. Njegov video od devet sekundi koji ga prikazuje u predsjedničkom uredu kroz stoljeća bio je postavljen na melodiju pjesme 'Vacation' grupe Dirty Heads. Video s opisom 'Ja sam (nikad) na odmoru' pogledan je više od dvadeset pet milijuna puta (Bukele, 2021). Video isječci njegovih službenih angažmana, posjeta, govora i vojnih parada uz popularne zvučne zapise pomažu predsjedniku stvoriti izrazito mladenačku digitalnu osobnost" (Fjällhed, Lüfkens i Sandre, 2024).

Istraživanje autora Sanchez-Montoya, Ramos Reyes i Medranda-Morales provedeno na TikTok profilima triju predsjednika latinskoameričkih država: Nayiba Bukelea, Nicolása Madura i Guillerma Lasso u razdoblju od siječnja 2021. do travnja 2022. godine ukazuje na relativnu uspješnost političke komunikacije salvadorskog predsjednika putem TikTok-a. Profili predsjednika odabrani su prema kriterijima "službenog računa", "broj pratitelja" i "aktivnost i periodičko objavljivanje", kriterije koje su ispunili profili navedenih triju predsjednika. Bukeleov profil ima stopu angažmana od 12,6 posto, što spada u prosjek od 11,5–14,5 posto za slične račune. Omjer komentara naspram sviđanja na njegove objave je zadovoljavajući, s pet komentara na svakih 100 sviđanja. Bukeleov profil ima manje objava naspram TikTok profila ostalih dvaju predsjednika; ipak, stopa angažmana korisnika TikToka sa sadržajem je visoka, s velikim brojem pregleda i videozapisima koji privlače puno "reakcija". Brendiranje profila je političko, s fokusom na teme poput vlade, politike, društva, sigurnosti, obrazovanja i zdravstva, a glavni cilj profila je reputacijski, pokazujući njegov predsjednički rad u raznim područjima (2024: 345, 348, 351-352).

Strategije objavljivanja sadržaja na TikToku uvelike su uspješne zbog eksploatacije algoritama koji pogone sustav predlaganja sadržaja koje će korisnici vidjeti na društvenoj mreži. Istraživačko novinarstvo koje daje objektivniji uvid u političku situaciju El Salvadora teško dolaze do izražaja naspram brojnog sadržaja Bukelea i njegovih simpatizera. Neki od sadržaja stvoreni su s namjerom uvjeravanja i brzog širenja na mreži, a te visoko producirane sadržaje proizvodeiskusni timovi nekadašnjih novinara (Janetsky, 2024). Jedan od tih videa je snimka koja prikazuje "rat protiv bandi": hapšenje tisuća članova bande u novoootvorenom "mega zatvoru" u El Salvadoru. Nekolicina takvih videa prikupili su više od 25 milijuna pregleda te tisuće komentara, od kojih su najistaknutiji komentari korisnika koji izražavaju divljenje potezima salvadorskog predsjednika

(Bergengruen, 2024). Vlada je također slijedila ruski primjer, stvarajući vojsku tehnološki obrazovanih suradnika, tzv. "trolova," koji kreiraju lažne profile na društvenim mrežama, šire dezinformacije i napadaju kritičare (Janetsky, 2024).

5.3 Profil Nayiba Bukelea na Facebooku

Istraživanje autora Fernanda Salas i Siles o političkoj legitimaciji srednjoameričkih predsjednika Carlosa Alvarada i Nayiba Bukelea na društvenoj mreži Facebook za vrijeme pandemije COVID-19, u razdoblju objavljivanja od siječnja do prosinca 2020. godine s ukupno 1584 prikupljenih objava, ukazuje na izgradnju legitimnosti njihove vlasti putem društvenih mreža koristeći elemente populističke komunikacije i trajne političke kampanje (Salas i Siles, 2023: 581). Tijekom pandemije COVID-19, 52 posto njegovih objava na Facebooku fokusiralo se na pandemiju, dok su ostale teme dobivale manje pažnje: politika 20 posto, korupcijski skandali 9 posto, socijalna pitanja 7 posto, ekonomska pitanja 7 posto. Prema Siles i sur. (2021, cit. prema *ibid.*: 592), srž Bukeleovih Facebook objava čini antagonistička komunikacija u kojoj kritizira tradicionalne političke opcije, posebno stranke FMLN i ARENA, kao i Vrhovni izborni sud, predstavljajući se kao alternativa političkom sustavu El Salvadora. U jednoj objavi usporedio je članove stranaka FMLN i ARENA s ubojicama te naglasio da će se mjere za borbu protiv pandemije dolaziti isključivo od njega. U Facebook objavama Bukele je također kritizirao medije, optužujući ih za prekomjernu kritiku njegove administracije (*ibid.*).

Tijekom pandemije Bukele često koristi religijske motive simbolički uspoređujući svoju ulogu predsjednika s Bogom. Takozvana "misionarska politika" kombinira karizmatičko vodstvo, narativ spasenja i stvaranje moralne zajednice s misijom borbe protiv zamišljenih neprijatelja (Zúquete, 2017, cit. prema *ibid.*). Bukele je religijske elemente koristio u 20 posto svojih objava na Facebooku tijekom 2020. godine naglašavajući da je upravo on "spasitelj" potreban za prevladavanje izazovne pandemije. Pozivao se na religiju u kontekstu političkih, društvenih pitanja i korupcijskih skandala te iznosi da je Bog na njegovoj strani (*ibid.*: 593-594). Bukele izbjegava jasno iskazivati svoju vjeroispovijest: umjesto identifikacije s određenom religijom ili denominacijom, Bukele nastoji prikazati da ima podršku svih religija u El Salvadoru. Mjesec dana

prije izbora na Facebooku objavio je seriju fotografija koje ga prikazuju u crkvama različitih religija ili u razgovoru s njihovim vođama. Objavljenim fotografijama Bukele prikazuje njegov osobni odnos s Bogom koji nadilazi granice bilo koje specifične religije, služeći kao legitimacija Bukeleovog vodstva i karizme čiju kvalificiranost potvrđuju i različite religijske zajednice (Siles, Guevara, Tristán-Jiménez i Carazo, 2023: 150-152).

Najpopularnije Facebook objave laganije su tematike. Objava s najviše pregleda bila je video njegove kćeri kako pokušava izgovoriti riječ "papá" te fotografija njegove kćeri kada je napunila osam mjeseci. Također u studenom 2020. objavio je video o donacijama koje je vlada El Salvadora poslala Hondurasu. Video je prikazivao građane Hondurasa kako mašu salvadorskim zastavama i skandiraju Bukeleovo ime, a u opisu videozapisa Bukele izražava nadu u ujedinjenje Srednje Amerike. U opisu objave napisao je "Jedan narod," uključujući i druge građane Srednje Amerike u populističku konstrukciju "mi" koju tvrdi da predstavlja (Salas i Siles, 2023: 595).

Najizrazitija značajka Bukeleove komunikacije bila je upotreba antagonističkog diskursa. Tijekom kampanje prosječno 32,2 posto njegovih objava imalo je antagonistički ton, a taj se postotak povećavao tijekom kampanje. Pri kraju kampanje broj antagonističkih objava udvostručio se u usporedbi s početkom, a istovremeno dolazi do smanjenja broj objava koje su bile fokusirane na samopromociju. Bukele je često kombinirao antagonističke poruke, kritike protivnika i opozicije, s onima koje su ga prikazivale u pozitivnom svjetlu (Siles, Guevara, Tristán-Jiménez i Carazo, 2023: 152).

Objave informativnog karaktera koje objašnjavaju političke planove ili stavove o specifičnim pitanjima su rjeđe. Bukele nastoji prikazati tehnološku osviještenost čestim objavljivanjem selfija, poput selfija nakon pobjede na izborima, ulaska u Zakonodavnu skupštinu s vojskom 2020. godine, kao i tijekom govora na skupštini UN-a. Komunikaciju s pratiteljima Bukele ostvaruje i korištenjem livestream usluge "Facebook Live" (ibid.: 152-153).

5. Zaključak

Ključ uspjeha Bukelea leži u tri ključna faktora: politika, imidž i društvene mreže. Više desetljeća vladavine političkih elita dovelo je El Salvador do ekonomskog, političkog i sigurnosnog rasula; mladi Bukele iskorištava *timing* situacije i želju salvadoraca za korjenitom promjenom. Bukele je odlučan vođa, bilo kroz obračunavanje sa široko rasprostranjenim organiziranim kriminalom u državi, provođenja kontroverznih zakona poput uvođenja Bitcoina kao platnog sredstva sve do “svađanja” s opozicijom. Birači svoje vodstvo biraju ne samo prema programu kandidata, nego i njihovoj karizmi: upravo je ta karizmatičnost i pažljivo konstruirani imidž milenijalskog desničara dovela te učvrstila Bukeleom položaj na čelu države. Bukele je ujedno religijska figura koja narod El Salvadora nastoji “spasiti” od “neprijatelja” (kritičara i simpatizera stranaka ARENA i FMLN), ali je kroz narativ obiteljskog čovjeka i oca ujedno i čvrsto prizemljeni čovjek koji sluša i rješava tekuće probleme svojih Salvadoraca te se neće uvrijediti, dapače to čak i podupire, ako ga se oslovi imenom, a ne prezimenom. S “problemima” se izravno suočava na terenu, kao i u virtualnom svijetu posredovano društvenim mrežama na kojima njegova osobnost odjekuje i van granica Salvadora, prikupljajući simpatizere čak i onih koji nisu stanovnici El Salvadora. Bukele odlično eksploatira specifičnosti društvenih mreža X, TikTok i Facebook, primjenjujući posebnu strategiju kako bi svaka objava, videozapis ili selfie dosegli viralnost. S višemilijunskim pratiteljima Bukele nije samo političar, već i poznata ličnost čiji balans političke samopromocije, osobnih sadržaja i humorističnih objava privlači čak i publike koje nisu upoznate s, ili ih posebno ni ne zanima, politička situacija u Salvadoru.

Koliko su Bukeleovi pothvati djelotvorni kratkoročno možemo izmjeriti kroz razinu zadovoljstva birača, ekonomske tokove ili pad stope kriminala u državi, koliko god te statistike bile nepouzdana. Gledamo li dugoročno ostaje vidjeti koliko će dubinski Bukeleove odluke promijeniti već ustaljene prepreke na putu za prosperitetom Salvadoraca, upravo jer imidž, bez konkretnog pomaka, ima rok trajanja. Što god bilo, Bukeleov politički uspjeh vodstvo država može naučiti važnu lekciju, kako u El Salvadoru, tako i šire: vremena se mijenjaju. Utrka za vlašću podrazumijeva ne samo kvalitetan politički program, nego sve više i osobnost s kojom se šira publika može poistovjetiti.

IZVORI

Brunazzi, E. (2022). Nayib Bukele, Bitcoins and Twitter: a nation branding story.

Chávez, J. M. (2015). How did the civil war in El Salvador end?. *The American historical review*, 120(5), 1784-1797.

Cruz, J. M., Fonseca, B., & Director, J. D. (2017). The new face of street gangs: The gang phenomenon in El Salvador. *IRB*, 16, 0322.

Fjällhed, A., Lüfkens, M., & Sandre, A. (2024). New trends in digital diplomacy: The rise of TikTok and the geopolitics of algorithmic governance. In *The Oxford Handbook of Digital Diplomacy* (pp. 288-296). Oxford University Press.

Green, A. H., & Ball, P. (2019). Civilian killings and disappearances during civil war in El Salvador (1980–1992). *Demographic Research*, 41, 781-814.

Kos Stanišić, L. (2012). Marerosi-od uličnih bandi do transnacionalnih kriminalnih organizacija. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku*, 3(10), 34-37.

Kos-Stanišić, L. (2013). Sigurnosne narkoprijetnje demokracijama Sjevernog trokuta. *Politička misao*, 50(03), 81-101.

Maes, E. (2022). *The digital performances of Salvadorean president Bukele on social media: a celebrity, CEO or dictator?* (Doctoral dissertation, Ghent University).

McQuade, K. (2024). World's Coolest Dictator: Nayib Bukele's Populist Authoritarian Digital Footprint.

Meléndez-Sánchez, M. (2021). Latin America erupts: millennial authoritarianism in El Salvador. *Journal of Democracy*, 32(3), 19-32.

Molinari, L. I. (2024). Bukele Consolidates Power with an Iron Fist.

Perelló, L., & Navia, P. (2022). The disruption of an institutionalised and polarised party system: Discontent with democracy and the rise of Nayib Bukele in El Salvador. *Politics*, 42(3), 267-288.

Rosen, J. D., Cutrona, S., & Lindquist, K. (2023). Gangs, violence, and fear: punitive Darwinism in El Salvador. *Crime, law and social change*, 79(2), 175-194.

Salas, M. F., & Siles, I. (2023). Pandemic populism and permanent campaigning: How Central American presidents build political legitimacy on Facebook. *International Communication Gazette*, 85(7), 580-600.

Sanchez-Montoya, R., Ramos Reyes, D., Medranda-Morales, N., & Aguiar Mariño, N. (2023, September). Latin American Presidents on TikTok: Bukele, Lasso, and Maduro. U *International Conference on Communication and Applied Technologies* (pp. 343-353). Singapore: Springer Nature Singapore.

Siles, I., Guevara, E., Tristán-Jiménez, L., & Carazo, C. (2023). Populism, religion, and social media in Central America. *The International Journal of Press/Politics*, 28(1), 138-159.

Stelmach, M. (2021). Public Security Policy in El Salvador During the Presidency of Nayib Bukele (2017–2019). *Publikacja/Publication*.

White, C. M. (2008). *The History of El Salvador*. Bloomsbury Publishing USA.

INTERNETSKI LINKOVI

Bergengruen, V. (2024) Why Latin American Leaders Are Obsessed With TikTok. *Time* <https://time.com/6270952/latin-american-leaders-tiktok/> (pristupljeno 18.8.2024.)

Bianchi, T. (2021) El Salvador: internet penetration 2010-2021. *Statista* <https://www.statista.com/statistics/1055468/internet-penetration-el-salvador/> (pristupljeno 18.8.2024.)

Bukele, N. (@nayibbukele). TikTok. <https://www.tiktok.com/@nayibbukele> (pristupljeno 15.8.2024.)

Bukele, N. (@nayibbukele). X. <https://x.com/nayibbukele> (pristupljeno 16.8.2024.)

Bukele, N. Facebook. <https://www.facebook.com/nayibbukele> (pristupljeno 16.8.2024.)

CAFTA-DR (dominican republic-central america FTA). United States Trade Representative. (n.d.). <https://www.ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/cafta-dr-dominican-republic-central-america-fta>

CID Gallup (@cidgallup) Presentamos resultados de nuestra última encuesta realizada en mayo, 2024. Aprobación de la Gestión Presidencial. Porcentaje de ciudadanos que aprueban la gestión de su mandatarios en cada país. #latam #centroamérica #aprobación #cidlatinoamérica #gallupdepanama #cidgallup. X. <https://x.com/cidgallup/status/1800299573899915483> (pristupljeno 18.8.2024.).

Datacommons.org

https://datacommons.org/place/country/SLV?utm_medium=explore&mprop=count&popt=Person&hl=en# (pristupljeno 26.8.2024.)

G. Browning, D., Schultze-Kraft, M. (2024) El Salvador. *Britannica*
<https://www.britannica.com/place/El-Salvador> (pristupljeno 18.8.2024.)

Giles, Jeremy (2024) The Problem With El Salvador's Crime Numbers. *Foreign Policy*
<https://foreignpolicy.com/2024/08/08/el-salvador-bukele-crime-homicide-prison-gangs/>
(pristupljeno 18.8.2024.)

Janetsky, M. (2024) As free press withers in El Salvador, pro-government social media influencers grow in power. *AP News* <https://apnews.com/article/bukele-tiktok-youtube-influencers-disinformation-el-salvador-5523937ba0e499af71e7f2ff7e72eeac> (pristupljeno 18.8.2024.).

Social Media Stats El Salvador (2024). *Statcounter* <https://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/el-salvador> (pristupljeno 18.8.2024.)

